

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: (L. K.)

Cím: A könyvkereskedők még divatlapokat sem tudnak eladni

Forrás: Világ

Bn

1924. 8. 1.

(Hely)

(Dát)

Osztályozás

Tárgy

655.42

Hely

Idő

"1924"

Személy

A könyvkereskedők még divatlapokat sem tudnak eladni

(A Világ tudóstíjatól.) Budapesten nem volt békében sem annyi könyvkereskedés, mint Németországban, mégis a magyar főváros egyike volt azoknak a metropolisoknak, amelyek vezettek a könyvkereskedések és a könyvfogyasztás statisztikai listáján. A háború előtt számtalan kiadó foglalkozott magyar könyvek terjesztésével, ha mindjárt ez nem is volt olyan jövedelmező foglalkozás, mint például német vagy francia könyvek eladása, azonban a külföldi könyvek révén elért jövedelméből maradt könyvkiadóinknak — akik egyben szinte kivétel nélkül mind könyvkereskedők is — olyan jövedelemtöbbletük, amely ellensúlyozta azt a mindenkori meglevő rizikót, amelyet egy-egy fiatal magyar író könyvének kiadása mindenkor jelentett. Békében a könyvkiadás nyugodt és biztos megélhetési forrást jelentett, mert Magyarországon mindenki olvasott, a munkás épügg, mint a tisztviselő, és a kereskedő csakúgy, mint a bankár.

A magyar könyv, összehasonlítva az angollal vagy a némettel, mindig valamivel drágább volt, aminek fő okát talán abban kereshetjük, hogy angolul több százmillió ember beszél és így sokkal nagyobb példányszámban terjeszthették az angol könyvkiadók könyveiket. Lipcséből, a német könyvkiadók Mekkájából és tízezerszámra küldték szét a német könyveket, hiszen a hetvenmillióos birodalmi németéségén kívül sokmillió német él külföldön is, azonkívül pedig különösen Közép-Európában majdnem mindenki beszél németül, nem is beszélve a régi osztrák-magyar monarchiáról, ahol a tízenkétféle németet kívül szinte kivétel nélkül minden cseh, lengyel vagy horvát intellektuel beszél ezen a nyelven. Ilyen körülmények között természetesen Németországban egy-egy könyvet

legalább tízezer példányban nyomtak és nem volt ritka, ha tízenöt-tízenhat kiadást is megért. A magyar könyvkiadókna soha nem volt ilyen széles háttérük, hiszen a tízmillió magyaron kívül senki nem beszéli ezt a nyelvet, így átlag csak ezer példányban jelent meg egy-egy magyar könyv. A háromszáz példányszám már olyan kiadói siker volt, amely bizony nem akad minden évben, az ötezres példányszámot pedig csak nagyon-nagyon kevés, kivételesen népszerű magyar könyv érte el.

A háború előtt könyvkereskedéseink legnagyobb forgalmát a magyar könyvek mellett a német könyvek elárúsításában érték el és nem egy olyan német könyvszenczió akadt, amelyből egyetlen belvárosi könyvkereskedő cég ezeröt-száz-kétezer példányt is eladott. Sorban a német könyvek után a francia regények következtek, amelyeknek szintén biztos leraikatuk volt Budapesten, azután pedig az angolok, amelyeket szép kiállításuk és alacsony árak miatt vásárolt szívesen a magyar közönség. A háború négy éve és az utána következő nehéz gazdasági helyzet természetesen óriási eltolódásokat okozott a könyvkereskedelem frontján is. Ma már jóformán csak egy-két belvárosi könyvkereskedésnek van még féltig-meddig biztos vásárlóközönsége, a többiek pedig alig tudnak könyvet eladni.

Magyar könyvet kiadni ma még kevésbé üzlet, mint volt a háború előtt, mert a trianoni béke folytán elveszített országrészekbe vagy egyáltalán nem bocsátják be a magyar könyvet, vagy pedig ha be is bocsátják, akkor ez annyi vexaturát jelent az elszakított területen élő könyvkereskedők számára, hogy inkább nem is hozzátják meg az újonnan megjelent könyveket. Bizonyos, hogy békében is elkoboztak a hatóságok egy-két könyvet, azonban a

háború utáni zürzavaros években szinte minden héten megjelennek a rendőrök a könyvesboltokban és egy-egy újonnan megjelent könyv valamennyi feltalálható példányát magukkal viszik. Ez anyagilag is nagy veszteséget jelent a könyvkereskedőre és így az elcsatolt területeken, ahol sűrűn kobozzák el a magyar könyveket politikai tartalmuk miatt; ezt a rizikót a kereskedők nem is merik vállalni.

Az utolsó hat évnek nem volt egyetlen nagy könyvsikere sem

Budapestben ma olyan pangás van a könyvkereskedelem terén is, amilyenre talán egyetlen más foglalkozási ágánál sincsen példa. Sajnos, ezen még maguk a könyvkereskedők sem csodálkoznak, mert belátják, hogy a primér életszükségletek kielégítésének valóban meg kell előznie a magasabb kultúrális igények kielégítését. Intellektuális osztályaink ugyan csodálatos szívóssággal ragaszkodnak ahhoz az utolsó szellemi kapcsolathoz, amely őket még összeköti Európa többi országával és csak a legvégső szükségben mondanak le arról, hogy könyvet vásároljanak, de úgy látszik, hogy ez a legvégső szükség most bekövetkezett. Két belvárosi előkelő könyvkereskedésben jártunk, ahol a könyvkereskedők mai helyzetéről ezeket mondták:

— Én talán nem vagyok hivatott — mondotta Gergely igazgató, a Grill-cégnél — arra, hogy a könyvkereskedelem mai helyzetéről nyilatkozzam, mert a mi cégünk bizonyos mér-

tékben mindig kivétel volt az általános szabály alól. Minálunk békében is az a réteg vásárolt javarészt könyvet, amelyiknek minden gazdasági nyomorúságunk dacára is, ha minyárt bizonyos mértékig lefokozottan is, még mindig megvan az anyagi ereje ahhoz, hogy könyveket vásároljon. Törzsközönségünk részben az úgynevezett régi gazdagok köréből kerül ki, részben pedig a tudósok és a kutatók közül. Az előbbieknél ma is megvan a pénzük könyvek vásárlásához, az utóbbiak pedig inkább a szájuktól vonják meg a falatot, csak-hogy ne legyenek kénytelenek elmaradni a külföldön folyó tudományos munka eredményeinek megismerésétől.

— Az bizonyos, hogy ebben a hónapban jóval kevesebb könyv fogyott el nálunk is, mint például januárban, vagy februárban, azonban ez különben is mindig így szokott lenni, mert július és augusztus úgynevezett holtsezóna a könyvkereskedelemben, hiszen ilyenkor a vevők nagyrésze távol van a fővárostól. Igaz viszont, hogy ilyenkor némi forgalom van az úgynevezett „utazási irodalomban“, ami alatt azokat a könnyebb fajsúlyú és olcsóbb könyveket kell érteni, amelyeket a vonaton, vagy pedig az esős esteken olvas a nyaraló publikum. Akik idehaza maradtak, azok nem igen vásárolnak könyvet, hiszen azok tudvalevőleg két okból maradnak javarészt itthon, először azért, mert nincs pénzük, másodsor pedig azért, mert ismét nincs pénzük.

— Igazi, nagy könyvsiker az utolsó öt-hat évben egyáltalán nem volt és még, amit a francia könyvkiadók tömegcikknek neveznek, még azok sem fogytak olyan mértékben, mint békében. Ilyen tömegcikk volt például a múlt évben a *La garçonne*, azonban nem igen adtuk el ebből sem több példányt, mint bármelyik más francia regényből. A *La garçonne* aránylagos sikere csak a francia könyv elterjedését jelenti, azonban ezres sorozatot nem sikerült ebből a könnyű és csekély értékű olcsó árú regényből sem eladnunk.

ma csodálatosképpen a legnagyobb népszerűségnek Budapesten az Ásztáról szóló könyvek örvendnek, így például Ossendowski könyvének úgy angol, mint német kiadásából többszázat adtunk el, azonkívül pedig a Gandhival foglalkozó könyveket is szívesen vásárolja a közönség. Egyáltalán azt láthatjuk, hogy a közönség, ha már kénytelen is a mostani nehéz viszonyok között élni, legalább olvasmányában próbál elszakadni a gazdasági válságokkal küzdő Európától. Egyébként az anyagi gondok, úgy látszik, annyira igénybeveszik a közönséget, hogy komoly regények olvasására és megemésztésére nem is marad már energiájuk, így inkább könnyű fajsúlyú, moziszerű, eseményekben bővelkedő, rövid lélekzetű regényeket vásárolnak. Igaz, hogy nagyobbértékű könyvek mostanában nem is igen jelennek meg és egy bizonyos mértékig mintha egyenesen visszafejlődést tapasztalhatnánk nemcsak a magyar, hanem a külföldi irodalomban is.

— Még a háború alatt kezdett a nagyközönség figyelme fokozottabb mértékben a történelmi tárgyú irodalom fel fordulni és ez a tendencia mintha az utolsó években még meg is erősödött volna. A memoár- és történetirodalom állandó vásárlóközönségnek örvend és legújabbban mintha a földrajzi irodalom iránt is nagyobb érdeklődés mutatkozna. Ezzel szemben bizonyosfokú visszaesést látunk a művészetekkel foglalkozó könyveknél, azonban ennek egyik oka talán az is, hogy ezek a könyvek, miután javarészt illusztrációkkal jelennek meg, igen drágák.

A külföld magyarjai Bécsből hoztják a könyvet

— A külföldi könyvek közül igen nagymértékben csökkent a német könyvekben elért forgalmunk, azonban még mindig ezek vezetnek a magyar könyv után. Ennek a csökkenésnek fő oka a német könyv hihetetlen magas ára, amely messze meghaladja még a békeparitást is. Amióta kezdenek visszatérni a békeállapotok a szállítás terén, hatalmas ugrásokkal tört elő a francia könyv és ennek az előtörésnek a főokát ismét pénzügyi téren kell keresni. A francia könyv hihetetlenül olcsó, hiszen a frank alig egyharmadát éri békeértékének, viszont a könyvek árát nem emelték még a duplájára sem. Angol könyvet nem igen tudunk mostanában eladni, mert a font igen drága és amellet az angol könyvek még fontban is ötven százalékkal többbe kerülnek ma, mint a háború előtt.

— A magyar könyvkereskedelmet és ezzel összefüggően a magyar irodalmat is én egyébként nem féltetem, mert abban a pillanatban, amikor megnyílnak határaink és ismét könnyűvé válik az elcsatolt területeknek könyvekkel Budapestről való ellátása, nagy mértékben fog szaporodni forgalmunk, sőt bizonyosra veszem, hogy maga mögött fogja hagyni még a békebeli forgalmat is, hiszen a háborúban igen sok

előtér viszony nem igen növelte a könyvkereskedések forgalmát. Ma egyelőre az a helyzet, hogy az utódállamokba Budapestről bizony nem igen megy könyv és ha már az ott élő magyarok magyar könyvet akarnak olvasni, akkor Bécsben rendelik meg, mert onnan három nap alatt megkapják a kért könyveket, míg három hétre is ebletelik, míg mitőlünk megkapják azokat.

Nagy az érdeklődés a külpolitikai könyvek iránt

A váciuccai Ráth Mór-cég mostani tulajdonosa, a fiatal Gabos, a következőket mondotta:

— Mi épúgy megérezzük a dekonjunkturát, mint bármelyik más belvárosi kereskedő, sőt talán még jobban is, hiszen a könyvvásárlás Magyarországon bizonyos fokig mindig luxus volt. Igaz, hogy a mostani napokat nem vehetjük irányadóknak, mert nyáron és kivált a házbérfizetést közvetlenül megelőző napokban a könyvkereskedésekben mindig „saison mort” van. Néhány Jack London, rádió és Tutankhamen könyv fogy el naponta, szóval az úgynevezett szezonáru. A tulajdonképpeni jövedelmet kitevő úgynevezett raktárárunkból, amely a nagyértékű művészi és tudományos könyveket tartalmazza, bizony nem igen adunk el. A mi üzletünk rezsije napi másfél millió korona, de ezt az összeget mostanában bizony még a forgalmunk sem éri el, holott annak csak huszonöt-harminc százaléka marad meg nekünk. Nem hiszem, hogy ma negyedannyi bevételünk volna, mint volt februárban, jöllehet akkor a korona háromszor annyit ért, mint ma és az árak a maiak egyharmada körül mozogtak. Ma még a női divatlapok sem fognak, pedig egy váciuccai könyvkereskedő cég jövedelmének igen nagy hányadát teszik ki ezek a lapok.

— Az én vásárlóközönségem egyrésze az arisztokrácia köréből kerül ki, azonban a mágnáspublikumot is kezdem lassankint elveszíteni, mert az utóbbi időkben a bécsi és a német könyvkiadó cégek könyveik megjelenése előtt prospektusokat és megrendelőleveleket küldenek hozzájuk és így azok közvetlenül a kiadónál rendelik meg a könyveket. Mindazonáltal itt még érek el valami forgalmat, főképp a politikai tartalmú könyvek tekintetében. Például éppen a napokban kaptam meg a Verlag für Kulturpolitik prospektusát Mecsnyikoff könyvéről, a „Rote Terror in Russland”-ról és máris tizenkét megrendelést kaptam erre a könyvre az arisztokrácia köréből. Érdekes, hogy a másik nagy könyvsikerem — amely azonban természetesen meg sem közelíti a békebeli könyvsikereket — szintén egy német politikai könyv volt, Krasznov könyvé, a „Vom Zarenadler zur Roten Fahne”. Ebből több, mint kétszáz példányt adtam el, jöllehet a könyv aránylag drága, hiszen most körülbelül négyszázezer koronába kerül. Nagy érdeklődés mutatkozik egy másik rövidesen megjelenő könyv iránt is, melyet a bécsi külügyminisztérium egy magasállású tisztviselője, Mussolin irt és amelynek címe: „Das Haus am Ballplatz”. A

letiltott és elkobzott könyveket is nagyon vásárolták elkobzásuk előtt, így például „A madairai halott”-ból százötven példányt adtam el.

A francia könyv legyőzte a németet

— A legnagyobb meglepetés azonban az elmúlt két hónap folyamán ért, ugyanis egyszerűen, váratlanul, hihetetlenül megnövekedett a kereslet a Baedekerek iránt. Ma egy Baedeker százhetvenezer koronába kerül, és mégis egyedül a tiroli Baedekerből közel nyolcvan példányt adtam el. Ha ebből ítélnek, arra kell következtetnem, hogy egész Budapest Tirolban nyaral az idén, hiszen bizonytalanság nemcsak én-nálam vásárol az utazóközönség útikönyveket. Ma délelőtt egy-két Jack London-könyvön kívül csupán egy A. B. C. Code-ot adtam el, ami mostanában kerek egymillió koronába kerül, azonban a vásárló banknak ez a kiadása már egyetlen sürgönyön is megtérül. Ilyen kis forgalom mellett természetesen a legnagyobb gondot okozza, hogy miből fogom kifizetni az elsejei házbért, hiszen a hivatalos házbérkulcs szerint ebben a negyedben kerek harminc millió koronát kell fizetnem.

— A külföldi könyvek közül nálam leginkább a francia fogy és a legutóbbi időkben ezek már el is hagyták az eddig messze vezetó német könyveket. Tudományos könyvet ma nem igen adunk el, ami nem is csodálatos, hiszen egy Hütte, amely szinte nélkülözhetetlen a mérnökök számára, ma egymillió koronába kerül. Ez az aránylag is magas ár azután erősen meg is látszik, mert míg azelőtt megjelenésekor legalább hatvan-hetven példányt adtam el ebből a könyvből, ma örülök, ha két vevőm akad rá. Szemben a német könyvek hihetetlen drágaságával, igen olcsók a franciák és ma Budapesten a huszonöt százalékos szállítási és egyéb költség dacára is átlag negyvenezer koronába kerül egy francia regény, holott annak a magyar fordításáért nyolcvan-kilencvenezer koronát kell a vásárlónak fizetnie. A francia könyv olcsóságának egyik okát bizonyosan abban a céltudatos kultúrpolitikában kell keresnünk, amelyet a francia kormány folytat és amely mindennemű kedvezményben részesíti a francia könyvkiadókat. Ilyen sokat mi nem kívánánk a kormánytól és a magyar könyvkereskedők megelégednének már azzal is, ha nem támasztanának temérdek nehézséget a könyvkereskedelem útjába, azonban, úgy látszik, még ez a vágyunk is teljesítetlen marad.

(L. K.)